

Február 17.¹

Tegnap este meglátogatott az iraki fiú, aki családjával egy ideig szintén itt

84 Billinger Edit

AZ IRAKI FIÚ

Regényrészlet

még itt lakott, csak a folyosón találkoztunk néha, olykor szóba elegyedtünk, de azt hittem, pusztá udvariasságból, eszembe sem jutott, hogy ezek a rövid és felszínes beszélgetések jelentettek számára valamit, hogy olyannyira sokat jelentettek számára, hogy ennyi idő elteltével is eszébe jutok, és eljön meglátogatni. Meghatott, ahogyan ezt elmondta, noha eleinte meg sem ismertem, amikor becsöngetett, és kinyitottam neki az ajtót, ő pedig kissé oldalra húzódva állt, az ajtófélfá takarásában, mintha meg akarna kapaszkodni benne, mintha el akarna bújni mögé, hogy árnyékban maradjon, hogy ne essen rá azonnal a lakásból kivetődő fény. Késő éjszakáig maradt, de úgy éreztem, legszívesebben még tovább maradt volna, vagy mintha nem is akart volna elmenni többé. Az ágyamon ült, mert szerényen berendezett lakásomban alig akadt kettőnk számára alkalmas ülőhely, eleinte csak a szélén, talán, hogy bármikor felugorhasson és elmenekülhessen, ha nem érezné jól magát. Azután azonban alig észrevehetően egyre beljebb csúszott, míg végül egészen a falnak dőlt, nekítámasztotta a hátát, mintha rájött volna, hogy jó itt neki, hogy biztonságban van, hogy nem kell elmenekülnie. Kezdetben csupán hétköznapi dolgokról társalogtunk, megkérdeztem, hol lakik, éppen mivel foglalkozik, a hivatalokban, a rendőrségnél végzett munkájáról beszélt, ahol - fiatal kora ellenére - már évek óta tolmácsként dolgozott, óvatosan kerülgettük egymást a szavakkal, mint két táncos, akik még nem ismerik elég jól egymást, mégis együtt kell táncolniuk, de azután mintha leomlott volna közöttünk valami láthatatlan fal, egyszerre elkezdett önmagáról beszélni. Elmesélte, hogyan indult el annak idején a szüleivel Irakból, hogyan úszták át a folyót, hogy Törökországba jussanak, ha akkor nem indulnak el, ma már biztosan nem élne az apja, mint ahogyan a bátyja sem él már, a nővére, a nagyszülei, a család legtöbb tagja. Valószínűleg ő maga sem élne, akkor sem, ha annak idején még kisgyerek volt, ahonnan ő jött, a gyerekeket sem kímélték, csak azok éltek túl, akik idejében elmenekültek. Sítákról és szunnitákról beszélt, hitről és közösségről, olyan fogalmakról, amelyeket az

lakott a házban. Azt mondta, véletlenül járt erre, eszébe jutottam, és beugrott, hogy megkérdezze, hogy vagyok. Nem számítottam rá, nem számítottam arra, hogy valaha is újra látom, soha nem járt nálam, amikor

értelmem felfogott ugyan, képtelen voltam azonban átérezni. Elmesélte, ahogyan egyszerre Kelet-Törökországban találták magukat, ahogyan éppen kiléptek a folyóból, még rájuk tapadt a nedves ruha, hajukból csöpögött az iszap, a folyóvíz, hátukon az átázott, ólomsúlyú hátzacsák, amelyet még hosszú kilométereken át cipeltek magukkal, mire észrevették, hogy minden teljességgel használhatatlanná vált benne. Elmesélte, ahogyan először néztek körül egy idegen országban, tanácstalanul forgatták a fejüket, hiszen azt sem tudták, merre tovább, nem ismerték ki magukat, és el sem akarták hinni, hogy velük történik mindez, olyan volt, mintha valaki egy történetet mesélne el, ők pedig csupán véletlenül csöppentek volna bele, mintha valaki másról lenne szó, de egyszerre magába szippantotta őket, ők pedig örülhettek, hogy egyáltalán még részesei ennek a történetnek, hogy eddig megúszták, a szó legszorosabb értelmében, hogy átjutottak a folyón, egyiküket sem lőtték ki a másik mellől, hisz nem ők lennének az elsők, akiket odaátról hátba lönek, egyiket a másik után, a többiek pedig még egy ideig a szétfolyó vérben kapálóznak, nekik azonban szerencsájük volt, mindannyian itt vannak, a folyó túloldalán, biztonságban, képzeljem el, milyen az, amikor Törökország jelenti a biztonságot. Ők azonban itt voltak, örülniük kellett, hogy eddig eljutottak. Elmesélte, ahogy gyalog indultak tovább, nyugatnak, mindig csak nyugatnak, a lehető legrövidebb úton nyugat felé, ahol Európát sejtették, az egész országon átkeltek, és elmesélte azt is, hogy milyen végtelennek tűnt számára ez a menetelés, milyen reménytelennek és kilátástalannak, de persze egyszer csak véget ért ez is, mégis eljutottak valahová, ahol hajóra szállhattak, amely egy másik, még idegenebb országban tette le őket, a mai napig nem tudja, hol volt, valahol a Balkán-félszigeten vagy Olaszországban, vagy valahol egészen máshol, nem emlékezett rá, nem látott semmit, a hajó fenekén ültek, s ha valami történt, mindig éjszaka történt, titokban, félelmetesen jól működő egyetértésben, mintha mindent előre megbeszéltek volna, pedig nem beszéltek meg semmit, mégis mindenki tudta a dolgát, minden szó fölösleges volt, heteken át nehezedett rájuk a súlyos csend. Rábízták az életüket valakire, anélkül, hogy tudták volna, ki vagy mi volt az, mintha teljesen feladták volna önmagukat, de nem is volt más választásuk, mintha a semmibe zuhannának, és fogalmuk sem lenne, van-e valami az alján, leérkeznek-e valahová, vagy egyszer valaki mégiscsak elkapja őket, és felfogja a zuhanást. Elmesélte, ahogy később teherautóra szálltak, amely valóban "Európába" vitte őket, véglegesen és visszafordíthatatlanul, hogy "Európa" mindenki számára valami mást jelentett, valójában nem is tudták, mi az, és elmesélte azt is, ahogy a teherautó végül valahol München mellett egyszerűen ott felejtette őket. Eleinte nem tudták, hogy München mellett

voltak, azt sem tudták, milyen országban járnak, és mely úton érkeztek. Később pedig képtelen volt felidézni azt is, hogyan került Münchenből ide, csupán apró emlékfoszlányok maradtak meg benne, hiszen még túl fiatal volt, és túlságosan izgatott is, ennyi történés láttán, máskor pedig 86 olyan nyugodt, mintha semmi köze nem lenne mindehhez, mintha nem is őróla lenne szó, mintha minden mindegy lenne már, mert ennél rosszabb nem jöhetett, hogy mindentől és mindenkitől elszakadtak, aki valaha is jelentett valamit számukra, hogy ezentúl minden kötelék és összefüggés nélkül léteznek a világban. Valahogy idekerült mégis, és most már - akcentus nélkül ugyan, de néhány nyelvtani hibával, máskor a birtokos eset vagy a névelők elhagyásával - a helyi nyelvjárásban beszélt, ami, minden tragikumára ellenére, valami komikus vonást kölcsönzött neki. Elmesélte, eleinte milyen nehéz volt, hogy anyja és nővére nap mint nap zokogott a honvágytól, legszívesebben azonnal visszamentek volna, noha nem is volt hová visszamenniük, ő pedig lassan kezdte megszokni, hogy itt van, néha még úgy érezte, neki is kötelessége velük sírni, de azután elapadt a könnye, képtelen volt megkönnyezni egy olyan országot, amely nem akarta őt, amelynek nem volt szüksége rá, amely kilökte magából, mint egy rosszindulatú daganatot. De az is lehet, hogy csak túl kevés emlék fűzte ehhez az országhoz.

Nem tudom, miért éppen nekem mesélte el mindezt. Nem volt senkije, akinek elmondhatta volna? Vagy valóban nekem szólt, éppen nekem akarta elmesélni, mert úgy érezte, nálam jó helyen van? Vagy csupán a helyzet adta így? Nem tudom, de tulajdonképpen mindegy is volt. Miközben beszélt, szerettem volna őt a karomba zárni, mert olyannak tűnt, mint akinek szüksége lenne egy érintésre, egész idő alatt azt gondoltam, "most... most... most kellene őt átölelned", de mindig el is szalasztottam a pillanatot, mert azonnal fel kellett volna állnom, oda kellett volna lépnem hozzá, és meg kellett volna érintenem, s ezzel talán kizökkentettem volna, és mire végiggondoltam a gondolatot, a pillanat elszállt. Attól is tartottam talán, hogy ez a mozdulat túlságosan közeli lehet ebben a helyzetben, túlságosan intim, hogy félreértéshez vezethet, megrémültem, hogy másként értelmezi, és megrémültem attól is, hogy esetleg vonzódom hozzá, hogy nem is azért szeretném megérinteni, hogy megvigasztaljam, hanem pusztán az érintés miatt, hogy nyíltsága, őszintesége egyszerre vonzóvá tette számomra, ezért szeretném átölelni és megcsókolni, ezért szeretnék közel lenni hozzá. De nem engedhettem meg magamnak ezt a vonzalmat, nem engedhettem meg, hogy olyasmit tegyek, amit utána mindketten megbánnánk, amit egyikünk sem akarna igazán, mert megváltoztatná a kapcsolatunkat, mert talán megrendítené a közöttünk kialakult bizalmat, és nem tudnánk, hogyan bánjunk egymással azután. Ő szinte még gyerek volt, én pedig az anyjára emlékeztettem, akkor

is, ha jóval fiatalabb voltam nála, mégis valami az anyjára emlékeztette bennem, akit már régóta nem látott, s aki nagyon hiányzott neki, mert nemrégiben visszament Irakba, nem bírta itt tovább, hisz akárhogyan igyekezett is, mindig idegen maradt egy idegen országban, egy idegen nyelvben, amelyen nem tudta kifejezni magát, amelyet soha nem tudott maradéktalanul elsajátítani. Nem mentem hát oda hozzá, és nem öleltem át, csak akkor simítottam végig a karján, amikor felállt és elment, megérintettem a hátát, amikor kikísértem, és az ajtóban elköszöntünk egymástól, s arcomat fordítottam felé, amikor búcsúzóul meg akart csókolni.

87

Sokkal később - már ősz volt -, amikor mégiscsak átöleltem. Aznap én látogattam el hozzá, meghívott egy teára. Éppen a bevándorlási hivatalból jött, vagy valamilyen szociális intézményből, erre már nem emlékszem, csak arra, hogy egy bevándorló családnak kellett tolmácsolnia, s mindez megrendítette, elgondolkodtatta, saját családjára emlékeztette, ideérkezésére, az áthidalhatatlan nehézségekre, amelyekeken ők is keresztülmentek, egyre felindultabb lett, egyre jobban belelovalta magát, éreztem, ahogy szóról szóra, félmondatról félmondatra nő benne a mérhetetlen elkeseredés, a tehetetlen düh, amiért ő mindezt már régen tudja, mégsem tehet semmit ellene, ennek a családnak is végig kell mennie mindazon, amelyen az ő családja összetört. Azután egyszerre keservesen zokogni kezdett. Olyan erővel tört fel belőle a sírás, mintha már hetek, hónapok óta erre készült volna, mintha akkori februári találkozásunk óta erre készült volna, mintha annyira feltorlódott volna a fájdalom benne, hogy nem tudta többé visszatartani, mintha hirtelen áttört volna benne valami elkorhadt gát, amely képtelen volt ellenállni az áradó víztömegnek. Kezdetben tehetetlenül néztem rá, mozdulni sem mertem, annyira megrémisztett kitörésének hevessége, nem tudtam, hogyan avatkozhatnék közbe, csak néztem az arcát, ahogy a könnyek szakadatlanul csorogtak végig rajta, miközben továbbra is a teával volt elfoglalva, gépiesen készítette, mintha kapaszkodót keresne ezekben a szertartásos mozdulatokban, amelyekre nem kellett odafigyelnie, amelyeket az unalomig ismert. Könnyei között elmesélte, hogy a napokban meghalt valaki a családjában, hogy tegnap felhívta az anyja, sokáig beszéltek, régen beszélgettek ilyen hosszan és őszintén egymással, és hogy ma az egész család, legalábbis ami megmaradt belőle, a temetésre megy. Elmesélte, egyszerre mennyire hiányzik neki minden, noha alig van emléke erről az országról, alig van emléke a visszamaradottokról és a visszatértekről, mégis mindenkit hiányol, akit hátrahagyott. Ha nem is ismeri őket. De ismeri az érzést, amikor összejön a falu, összejön a család, hiányzik a megszokott szertartás, az asszonyok imája, a halotti tor, és még a veszély is

hiányzik, amelynek az odavezető úton ki vannak téve, még a veszély is, képzeljem el, még ha felfoghatatlan és elképzelhetetlen is, még az is hiányzik, hogy valaki netán szilánkra léphet, az autó szilánkra fut, hiányzik a hőség, a vakító nap, amely olyan élesen tűz, hogy vakfoltokat éget az agyba,

88 hiányoznak a rossz utak, a végtelen por, a foga alatt recsegő homok.

El tudom én ezt képzelni, kérdezte, hogy az embernek még a fájdalom is hiányozhat, a veszély, ha nem éppen ő érezné ezt, el sem hinné; lecsorgó könnyei azonban elnyelték szavait, alig tudtam kivenni őket, és talán nem is ezt kérdezte, hanem valami egészen mást, én pedig csak félreértettem - de akármi is volt az, választ bizonyosan nem várt rá. Továbbra is szótlanul figyeltem hát, igyekeztem kivenni, amit mond, megérteni anélkül, hogy vissza kelljen kérdezni, anélkül, hogy ezáltal megszakítanám a lendületét, kizökkenteném gondolataiból, és csak akkor fogtam kézen, és vezettem a heverőhöz, amikor úgy éreztem, lehiggadt kissé, mintha kibeszélt volna magából mindent, mintha kisírta volna a könnyeit, akkor odaléptem hozzá, kivettem kezéből a teáskanalat, az asztalra helyeztem, őt pedig kézen fogva a heverőhöz vezettem, óvatosan lépkedve, mintha sebesültet vinnék, vagy mintha szilánkok között lépkednénk, ő pedig jött mellettem, szófogadóan, mint aki megadta magát, mintha arra várt volna, hogy valaki kézen fogja végre, és a heverőhöz vezesse, mintha nem tudná, hol van, mintha én lennék otthon, ő pedig a saját lakásában pusztán idegen. Leültünk egymás mellé, kissé távolságtartón, előre dőlve hüppögött még egy ideig, a válla meg-megrázkódott, én pedig a hátára tettem a kezem, és vigasztalásként újra meg újra végigsimítottam rajta, s amikor szinte alig érezhetően közelebb húzódott hozzám, ölembe húztam a fejét és hátulról átöleltem, kicsit úgy, mintha valóban a fiam lenne, ugyanakkor magánya és kétségbeesése iránt érzett vonzalommal is, ebben a pillanatban biztos voltam benne, hogy vonzódok hozzá, és hogy ezt ő is érzi, arcomat a nyakához érintettem, belélegeztem az illatát, és így tartottam őt mindaddig, amíg egészen meg nem nyugodott, amíg könnyei felszáradtak, és végleg kisírta magát. Mielőtt elmentem, olyan tekintettel nézett rám, hogy biztos lehettem abban, hogy ez a pillanat, amelyben megnyílt, amelyben megtudtam róla valamit, amelyben egyszerűen átöleltem, s amelyben nem történt semmi, mégis végleg összeköt bennünket, talán mindörökre.

Az iraki fiú levele, amelyet soha nem kaptam meg

Szünet nélkül azon tűnődöm, hová visz engem ez a nyelv, amely nem az enyém, amely soha nem is lesz az enyém, ahogyan az ujjaim hozzám tartoznak, a szemem színe, a bőröm pórusai, amelyen olyannyira vagyok csak úrrá, mint valaki, aki mankóval jár, a lábait uralja.

De hagyom, hadd vezessen – bárhová is.

Eddig folyton úgy bántam vele, mint egy kölcsön kapott tárggyal, amelyet nem szeretnék elkoptatni, nem szeretnék elrontani, nehogy úgy kelljen a végén visszaadnom, ezért ha tehetem, inkább egyáltalán nem használom.

89

Az iraki fiúnak írt válasz, amelyet soha nem küldtem el

Annak idején, amikor észrevettem, hogy egyik nyelvemen sem ismerem fel önmagam, egyik sem rólam szól, egyik napról a másikra abbahagytam a beszédet, meg sem szólaltam többé, mint azok a gyerekek, akik többnyelvűen nőnek fel, és egyszeriben nem tudják, melyik nyelvüket mire használják, melyik mire jó. Minél inkább elmélyültem egy idegen nyelvben, annál kevésbé éreztem magaménak a sajátomat, annál inkább kiperegtek ujjaim közül a betűk. Mintha minden egyes újonnan kimondott szóval elveszett volna egy régi. Eleinte egészen csendben történt mindez, észrevétlenül, csak sokkal később, amikor használni akartam a szavakat, akkor vettem észre, hogy hiányoznak. Mint az agyam vakfoltjai.

Sokáig tartott, amíg ismét megszólaltam, amíg úgy éreztem, hogy az, amit mondok, nem csak úgy hangzik, mintha betanultam volna, hanem mintha valóban érteném is, mintha valóban köze lenne hozzám, mintha valóban és csakis azt akartam volna mondani.

A kép maradt az egyetlen kifejezési formám.

**Naplójegyzet*